

jordbruksverket@jordbruksverket.se

Översyn av känsliga områden enligt nitratdirektivet

Diarienummer 4.2.17-08158/2021

Sammanfattning

Svenskt Vatten anser att det i grunden är önskvärt att Jordbruksverket kan använda samma data som vattenmyndigheterna för att peka ut områden som är känsliga enligt nitratdirektivet, men på grund av brister i kvaliteten på data från den samordnade recipientkontrollen medför Jordbruksverkets metod att brister i datakvalitet och därmed också i vattenmyndigheternas arbete enligt ramdirektivet för vatten riskerar spridas till tillämpningen av nitratdirektivet.

Svenskt Vatten ser en risk i att om data med kvalitetsbrister används för att peka ut känsliga områden kan utpekandet återverka felaktigt på reningsverk och andra verksamheter när myndigheter och domstolar tillämpar miljökvalitetsnormer och ställer långtgående krav med stöd av 2 kap. och 5 kap. 4 § miljöbalken.

Jordbruksverkets metod bör ta hänsyn till ovanstående.

Bakgrund

Jordbruksverket har i uppdrag att vart fjärde år se över de känsliga områdena som ska pekas ut enligt kriterierna i EU:s direktiv om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (nitratdirektivet). Jordbruksverkets metod för översynen baseras på underlag från Sveriges miljöövervakning, inkl. verksamhetsutövares recipientkontroller samt från vattenmyndigheternas arbete enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Remissen avser metoden och resultatet av översynen.

I EU:s avloppsdirektiv finns krav på Sverige att även peka ut områden som är känsliga för utsläpp av fosfor respektive kväve, vilket ska ske enligt andra kriterier än i nitratdirektivet.

EU-domstolen har i en dom om tillämpningen av nitratdirektivet bedömt att det trots fosfors betydelse för eutrofieringen av sötvatten inte går att utesluta att det finns växtarter i vissa vatten som kan främjas av kväve.

Utpekande enligt nitratdirektivet avser landområden med avrinning till s.k. förorenade vatten medan utpekande enligt avloppsdirektivet avser vattenområden. Områden känsliga för eutrofiering enligt avloppsdirektivet motsvarar närmast förorenade vatten enligt nitratdirektivet, även om dessa vatten inte behöver vara kvävekänsliga enligt avloppsdirektivet.

Brister i datakvalitet

Svenskt Vatten anser att det i grunden är önskvärt att Jordbruksverket så långt möjligt kan använda data från miljöövervakningen och samma data som vattenmyndigheterna använder för att peka ut områden som är känsliga enligt nitratdirektivet. Vi vill dock uppmärksamma Jordbruksverket på datakvalitetsbrister som inte framgår av det remitterade materialet men som Miljöövervakningsutredningen beskrivit i sitt betänkande ”Sveriges miljöövervakning – dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning”, SOU 2019:22.

Det stämmer inte, som Jordbruksverket skriver i **bilaga 2 avsnittet 3.1.2**, att det följer av bestämmelserna om egenkontroll i 26 kap miljöbalken att verksamhetsutövare är skyldiga att bedriva samordnad recipientkontroll. Samordnad recipientkontroll (SRK) är frivillig och avser påverkan från många påverkanskällor medan det rättsliga kravet på verksamhetsutövare är begränsat till hur den egna verksamheten påverkar miljön så att kunskapen kan återkopplas till verksamhetens utsläpp och åtgärder i den egna verksamheten mot dessa, exempelvis vid tillsyn eller en tillståndsprövning.

Det är välkommet att SLU är datavärd för insamlingen av data från SRK, men värdskapet behöver inte säkerställa kvaliteten på data som värden tar emot. Miljöövervakningsutredningen har i sammanfattning beskrivit SRK:s brister:¹

- SRK är beroende av punktkällor.
- jord- och skogsbrukare bedriver mer sällan än punktkällor lagstadgad recipientkontroll och bidrar i ännu mindre utsträckning till frivillig SRK.
- det finns ingen sammanställning över vilka organisationer som bedriver SRK och lämnar in data.
- eftersom kontrollen har andra syften än miljöövervakningen kan den skilja sig från annan övervakning i fråga om innehåll, provtagningsplats, frekvens och metod.
- bara verksamhetsutövarnas egen recipientkontroll men inte SRK kan styras genom nationella föreskrifter eller tillsynsvägledning eftersom SRK inte är tvingande.
- datavärdarnas ansvar och uppgifter är inte klarlagda och det saknas en enhetligt tillämpad beskrivning av vad ansvaret innebär.
- det är oklart vem som ansvarar för att besluta om datavärdskap, vilka data som ska omfattas och på vilka grunder nya områden ska bli föremål för datavärdskap.

Följden blir att det kan saknas representativa data för vattenförekomster där ingen recipientkontroll bedrivs, att status bedöms på grundval av data som inte kan styras och samordnas varför kvaliteten kan vara opålitlig liksom att SRK kan fånga upp påverkan på ett sätt som bara är intressant för de som deltar men inte behöver vara det för allmänna övervakningsbehov och andra syften såsom utpekande av känsliga områden enligt EU-direktiv.

---

¹ SOU 2019:22, bland annat i avsnitten 5.11, 10.2.8, 12.2, 12.3.2, 12.4, 12.5.3, 12.6.1, 12.6.2, 12.6.5, 12.7 och 18.11.1

Att vattenmyndigheterna ändå använder data av det här slaget bedömer Svenskt Vatten beror på att Sveriges nationella, regionala och lokala miljöövervakning är otillräcklig relativt kraven på övervakning i EU:s ramdirektiv för vatten. När Jordbruksverket därför bygger översynen enligt nitratdirektivet på data från SRK och på vattenmyndigheternas arbete enligt ramdirektivet riskerar Jordbruksverket sprida brister från ett tillämpningsområde till ett annat och utpekandet av känsliga områden riskerar vila på delvis osäker grund.

Svenskt Vatten ser en risk i att övervakningsdata med kvalitetsbrister som används, återanvänds och sprids kan återverka felaktigt på de som bedriver reningsverk och andra slags verksamheter när myndigheter och domstolar tillämpar miljökvalitetsnormer enligt 2 kap. och 5 kap. 4 § miljöbalken och ställer särskilt långtgående krav med hänvisning till att ett område har pekats ut som känsligt.

Svenskt Vatten föreslår att Jordbruksverkets metod för översynen i **bilaga 1** kompletteras så att den beaktar ovanstående och att Jordbruksverket noggrant sovrar bland dataunderlagen från SRK och vattenmyndigheternas användning av sådana data för att öka kvaliteten på utpekandet av områden som är känsliga enligt nitratdirektivet.

Pär Dalhielm

VD

Svenskt Vatten AB

Peter Sörngård

Svenskt Vatten AB